

केन्द्रीय माध्यमिक शिक्षा बोर्ड मूल्याङ्कन प्रक्रिया

अक्तूबर-मार्च (2010) द्वितीयं सत्रम्

संस्कृतम् (सम्प्रेषणात्मकम्) 122

नवमी कक्षा

सततं व्यापकम् मूल्याङ्कनम् (द्वितीयं सत्रम्)

1. (i) रचनात्मक-मूल्याङ्कनम् - 3 - 10% 20%
(Formative Assessment-3)
- (ii) रचनात्मक-मूल्याङ्कनम् - 4 - 10%
2. संकलनात्मक-मूल्याङ्कनम् - 2 - 40%
(Summative Assessment-2)
1. रचनात्मक-मूल्याङ्कनाय संस्कृते रचनात्मकानि कार्याणि, व्यवहारे संस्कृत-प्रयोगः, गतिविधयः, कक्षाकार्याणि।
2. संकलनात्मकमूल्याङ्कनाय परीक्षणपत्रम् (मार्चमासे)। परीक्षणपत्रे चत्वारः खण्डाः भविष्यन्ति—
- ‘क’ खण्डः अपठित-अवबोधनम् 15%
- ‘ख’ खण्डः रचनात्मक-कार्यम् 15%
- ‘ग’ खण्डः अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् 35%
- ‘घ’ खण्डः पठित-अवबोधनम् 35%

खण्डानुसारं विषयाः मूल्याभारःच

खण्डः	विषयाः	प्रश्नप्रकाराः	प्रश्नसंख्याः	मूल्यभारः
‘क’	अपठित-अवबोधनम्			
(i)	पठनावबोधनाय	बहुविकल्पात्मकाः (MCQ)	2	2
(ii)	अनुच्छेदद्वयम्	लघूत्तरात्मकाः (SA)	2	4

कुल भार				6
'ख'	रचनात्मक-कार्यम्			
(i)	अनौपचारिक पत्रम्	निबंधात्मकाः	1	2
(ii)	चित्रवर्णनम्/अनुच्छेद लेखनम् वा		1	4
कुल भार				6
'ग'	अनुप्रयुक्तव्याकरणम्			
(i)	हलन्त-शब्द-रूपाणि	बहुविकल्पात्मकाः (MCQ)	8	8
(ii)	धातु-रूपाणि (लोट-विधि.)	लघूत्तरात्मकाः	6	6
(iv)	उपपदविभक्तयः			
(v)	प्रत्ययाः			
कुल भार				14
'घ'	पठित-अवबोधनम्			
(i)	गद्यांश-पद्यांश-नाट्यांशाः			
(ii)	श्लोकान्वयः	बहुविकल्पात्मकाः (MCQ)	6	6
(iii)	प्रश्न-निर्माणम्	लघूत्तरात्मकाः	6	6
(iv)	कथाक्रमः	निबंधात्मकाः	1	2
(v)	शब्दार्थमेलनम्			
कुल भार				14

संस्कृतस्य द्वितीयसत्रस्य पाठ्यक्रमः
कक्षा – नवमी

अवधि:—अक्टूबर 2009 –मार्च 2010

संस्कृतम् (सम्प्रेषणात्मकम्) कोड-122

(i)	रचनात्मक-मूल्याङ्कनम् (Formative Assessment)	20%
(i)	रचनात्मक-मूल्याङ्कनम् 3 – 10%	
(ii)	रचनात्मक-मूल्याङ्कनम् 4 – 10%	20%
	(Formative 3 10%)	
	(Formative 4 10%)	20%

आधारभूत-अधिगम-गतिविधयः

- कक्षासु संस्कृतेन वार्तालापः
- परियोजनाकार्यम्
- कक्षाकार्यम्
- गृहकार्यम्
- पाठ्यसहगामिक्रियाः

(आधारभूतकौशलानि अधिकृत्य)

- श्लोकोच्चारणम्, कवितापाठः, गीतगायनम्, काव्यपाठः
- गद्यवाचनम्, कथाकथनम्, स्वपरिचयः, परिवेशपरिचयः (संक्षेपेण)
- लेखनकार्यम् – सङ्केताधारितकथालेखनम्, वर्णनम्, चित्रकथा, अनुच्छेदलेखनम्, संवादलेखनम्, निबंधलेखनम्, कवीनां जीवनपरिचयः, प्राचीनकवीनां वैशिष्ट्यम्
- भाषणप्रतियोगिता
- अन्त्याक्षरी
- शब्दसंग्रहद्वारा

- शब्दकोशनिर्माणम् – (फल-पुष्प-पशु-पक्षी-शाक-गृह-वस्तुनां नामानि)
- अभिनयः / भूमिकानिर्वाहः
- समाचार-श्रवणम्-वाचनम् (दूरदर्शनेन आकाशवाण्या च)
- भाषाक्रीडाः
- सान्द्रमुद्रिका-श्रवणम्/निर्माणम् (C.D.)
- सूक्तिसंग्रहः, कथासंग्रहः, प्राचीनविज्ञान-सम्बद्ध-लेखसंग्रहः
- पत्र लेखनम्, पत्रिकासम्पादनम्, भित्तिपत्रिका।
- वाक्यपूर्तिः
- दैनिक-व्यवहार-वाक्य- संग्रहः
- प्रातः कालीनसभा

अवलोकनीयानि तत्त्वानि

- उच्चारणम्
- गति-यति-लय-भावभंगिमा
- आरोह-अवरोहौ (सम्भाषणे)
- अवबोधनम्
- समूचितशब्द प्रयोगः
- विरामचिह्नप्रयोगः
- वर्तनीविन्यासः
- आत्मविश्वासः
- संस्कृत-प्रयोगः (दैनिक-व्यवहारे)

(2)	संकलनात्मकं मूल्याङ्कनम्	40%	40 अङ्काः
	(Summative Assessment)	40%	

‘क’ खण्डः (अपठित-अवबोधनम्) (6)

सरल-गद्यांशद्वयम् अधिकृत्य कार्यम्

1. प्रथमः गद्यांशः – 35-40 शब्द परिमितः गद्यांशः (2)

- एकपदेन पूर्णवाक्येन च अवबोधनात्मकं कार्यम्
 - अनुच्छेद-आधारितं भाषिककार्यम्
- (बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः)

2. द्वितीयः गद्यांशः – 60-70 शब्दपरिमितः गद्यांशः (सरलकथा, वर्णनम् वा)

- एकपदेन पूर्णवाक्येन च अवबोधनात्मकं कार्यम् (4)
- अनुच्छेद-आधारितम् भाषिकं कार्यम् (MCQ)
- समुचित शीर्षकप्रदानम्

भाषिककार्याय तत्त्वानि

4 अङ्काः

- वाक्ये कर्तृ-क्रिया पदचयनम्
- कर्तृ-क्रिया-अन्वितिः
- विशेषण-विशेष्य-चयनम्
- सर्वनामप्रयोगः
- पर्याय-विलोमपद-चयनम्

‘ख’ खण्डः रचनात्मकं कार्यम् 6 अङ्काः

(मणिका-अभ्यासपुस्तकं-आधारितम्)

(i) संङ्केताधारितम् अनौपचारिकं पत्रम् (2)

(ii) संङ्केताधारिता लघुकथा, चित्रवर्णनम् (4)

अनुच्छेदलेखनम् वा

‘ग’ खण्डः अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 14 अङ्काः

(मणिका-अभ्यासपुस्तक-आधारितम्)

1. शब्दरूपाणि

(i) हलन्तशब्दानां – राजन् भवत् आत्मन् विद्वस् गच्छत् (2)

(ii) संख्यावाचकशब्दानां – एक दि त्रि चतुर्पञ्चन् (2)

2. धातुरूपाणि लोट्-विधिलिङ्लकारयोः (3)

(i) परस्मैपदिनः – भू (भव्) पठ् हस् नम् गम् (गच्छ) अस् हन् क्रुध्

नश् नृत् आप् शक् इष् पृच्छ्, कृ, ज्ञा, भक्ष्, चिन्त्

(ii) आत्मनेपदिनः – सेव् लभ् रूच् मुद् याच्

(iii) उभयपदिनः – नी, ह (हर), भज् पच्

3. उपपदविभक्तीनां प्रयोगः

(वाक्येषु, वार्तालापे, अनुच्छेदेवा) (4)

द्वितीया – समया, निकषा, प्रति, धिक्, विना।

तृतीया – विना, अलम्, हीनः, प्रयोजनम्।

चतुर्थी – अलम् (सामर्थ्ये)।

पञ्चमी – आरभ्, प्र-मद्, परः अनन्तरम्।

षष्ठी – निर्धारणे, वामतः, दक्षिणतः, अनादरे।

सप्तमी – स्निह्, विश्वस्, अनु-रज्, भावे।

4. प्रत्ययाः – वाक्येषु प्रयोगः (3)

क्त, क्तवतु, शतृ, शानच्

‘घ’ खण्डः (पठित-अवबोधनम्) 14 अङ्काः

(मणिका (प्रथमः भागः) पाठ्यपुस्तकम् अधिकृत्य)

1. पाठ्यपुस्तकस्य सामगीम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् (2×3=6)

(i) गद्यांशः (ii) पद्यांशः (iii) नाट्यांशः

प्रश्नप्रकारः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि।

भाषिककार्यम्। बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः

2. द्वयोः श्लोकयोः अन्वयः (2)
(रिक्तस्थानपूर्तिद्वारा)
3. वाक्येषु रेखांकितपदानि अधिकृत्य चतुर्णां प्रश्नानां निर्माणम्। (2)
4. कथाक्रमसंयोजनम्
(क्रमरहित-अष्टवाक्यानां क्रमपूर्वकं संयोजनम्) (2)
5. शब्दार्थाः (चतुर्णाम्)
(सन्दर्भे शब्दप्रयोगद्वारा शब्दार्थमेलनद्वारा वा) (2)
(बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः)

पाठानां नामानि (पुस्तकम्-मणिका (संस्कृत-पाठ्यपुस्तकम्) (नवमश्रेण्यै)

पाठसङ्ख्या	पाठनाम
7.	तरवे नमोऽस्तु
8.	कर्मणा याति संसिद्धिम्
9.	विजयताम् स्वदेशः
10.	कोऽहं वदतु साम्प्रतम्
11.	न धर्मवृद्धेषु वयः समीक्ष्यते
12.	कवयामि वयामि यामि
13.	भारतीयं विज्ञानम्
14.	भारतेनास्ति मे जीवनं जीवनम्

टिप्पणी – उत्तराणि केवलं संस्कृतेन लेखितव्यानि

पाठ्यपुस्तके

- (i) **मणिका** (पाठ्यपुस्तकम्) भाग-1 संशोधितसंस्करणम्
(प्रकाशनम् : के. मा. शि. बो. द्वारा)
- (ii) **मणिका** (अभ्यासपुस्तकम्) भाग-1 संशोधितसंस्करणम्
(प्रकाशनम् : के. मा. शि. बो. द्वारा)